

УДК 323.1

DOI: 10.33663/1563-3349-2026-100-639

ISSN 1563-3349

К. М. ВІТМАН

МОДЕЛЬ ДЕРЖАВИ АВТОНОМІЙ ІСПАНІЇ НА ТЛІ ЕТНОКОНСОЦІАЛЬНОЇ МОДЕЛІ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ

Здійснено спробу порівняльного аналізу асиметричної моделі держави автономій Іспанії та етноконсоціальної моделі Боснії і Герцеговини, що дала змогу виявити переваги першої над останньою на тлі проявів сепаратизму, що супроводжує державотворення обох європейських держав. Показано, що обидві моделі створені для збереження внутрішньої єдності та територіальної цілісності держав. Іспанська модель держави автономій є еволюційною, гнучкою та ефективною, на відміну від нав'язаної ззовні, жорсткої етноконсоціальної моделі Боснії і Герцеговини, покликаної швидко завершити Боснійську війну. Внаслідок інституціоналізації етнічного поділу остання виявилася негнучкою, неефективною на практиці і такою, що не піддається трансформації. Тоді як іспанська модель виявилася адаптативною, вона містить конституційну формулу коригування обсягу повноважень автономних спільнот, антисецесійну заборону на створення їх федерацій. Жодних повноважень у сфері зовнішньої політики автономні спільноти Іспанії не мають, на відміну від ентитетів Боснії та Герцеговини, які ними зловживають, що дало підстави виявити процес етнополітичної інтеграції між Республікою Сербською як складовою частиною Боснії і Герцеговини та Республікою Сербією.

Ключові слова: Іспанія, Боснія і Герцеговина, етнополітика, територіальна автономія, етнічний поділ, сепаратизм, дезінтеграція, сецесія.

Vitman Kostantyn. The model of the state of autonomies in Spain against the background of the ethno-consociational model of Bosnia and Herzegovina

This article attempts a comparative analysis of Spain's asymmetric model of autonomous regions and Bosnia and Herzegovina's ethno-consociational model, which has made it possible to identify the advantages of the former over the latter. Both models were created to preserve the internal unity and territorial integrity of the states. The Spanish model of a federal state is evolutionary, flexible and effective, in contrast to the rigid, ethno-constitutional model of Bosnia and Herzegovina, which was imposed from outside and designed to bring the Bosnian War to a swift conclusion. As a result of the institutionalisation of ethnic division, the latter proved inflexible, ineffective in practice and resistant to transformation. Whereas the Spanish model proved adaptive, it contains a constitutional formula for adjusting the scope of powers of the autonomous communities, and an anti-secessionist ban on the creation of federations among them. Spain's autonomous communities have no powers in the sphere of foreign policy, unlike the entities of Bosnia and Herzegovina.

Key words: Spain, Bosnia and Herzegovina, ethnopolitics, territorial autonomy, ethnic division, separatism, disintegration, secession.

Вступ. Королівство Іспанія привертає увагу дослідників тим, що є унікальною етнополітичною системою на європейському просторі, яка балансує між дезінтеграційно-інтеграційними тенденціями, характеризується перманентними проявами сепаратизму та автентичною моделлю етнополітики, покликаною збалансувати цю хистку систему. Мадрид послідовно обстоює єдність держави та іспанської нації, реагуючи на загрози сепаратизму та врегульовуючи конфлікти між центром і територіальними автономіями, базуючись на конституційних принципах єдності, спільності та солідарності [1]. Автономні спільноти є історичними регіонами, що, спираючись на етнокультурні, мовні відмінності, економічний потенціал, а найбільше на особну історичну державність на Піренейському півострові, обстоюють право на розширення автономії аж до відокремлення від Іспанії.

Причому постійне джерело загроз територіальній цілісності Іспанії має амбівалентну природу і базується не лише на етнополітичних претензіях автономних спільнот, як-от Країни Басків, Каталонії. У попередніх працях було з'ясовано: щоб нейтралізувати сепаратистські вимоги національностей цих регіонів і залишити

їх хоча б у межах розширення автономії замість сецесії автономної спільноти Іспанія застосовує модель так званої держави автономій, зафіксовану у Конституції [2]. Однак у довгостроковій перспективі широкий обсяг повноважень, який ця модель надає автономним спільнотам Іспанії, створює сприятливі умови для націогенезу, політизації етнічностей, що у кінцевому підсумку призводить до ще більшого дистанціювання іспанських регіонів від загальнонаціональних ідей єдності та спільних цінностей з Мадридом, внаслідок чого зазнає постійної критики. Водночас іспанська модель держави територіальних автономій привертає дослідницьку увагу тим, що є еволюційною, гнучкою, а відтак життєздатною, на відміну від, наприклад, штучної, жорстко етнічно орієнтованої етноконсоціальної моделі Боснії і Герцеговини. Остання не має достатньої кількості спільних рис для здійснення повноцінного порівняльного аналізу з іспанською, але є досить неефективною, щоб вигідно відтінити переваги історично відпрацьованої і конституційно виваженої моделі держави автономій Іспанії. Особливо на тлі проявів сепаратизму як динамічного етнополітичного процесу, що безперервно супроводжує державотворення обох європейських держав. Тож метою статті є відстежити особливості державного устрою цих країн як способу реагування на етнополітичні виклики, які стоять перед ними.

Стан розробки проблеми слід охарактеризувати як досить високий на європейському просторі – проблеми дезінтеграції, сепаратизму, взаємозв'язку між особливостями державного устрою, обсягом повноважень автономних спільнот та єдністю Іспанії, іспанської нації цікавлять багатьох вчених, таких, як: Р. Майз, Ф. Кааманйо, М. Аспітарте [3], А. Лосада, Х. Руано, П. Андерсон [4], Х. Аранда, М. Кьоллінг, К. Коліно, Х. Арзоз, І. Каррерас та ін. Те ж саме можна сказати щодо державного устрою Боснії і Герцеговини, однак порівняльних досліджень саме цих країн небагато, настільки вони різні. Натомість рівень розробки іспанського кейсу у вітчизняній етнополітології є нижчим, ніж боснійсько-герцеговинського. Серед використовуваних **методів дослідження**: порівняльний аналіз, правовий аналіз, моніторинг, системний та систем-

но-функціональні методи, методи моделювання та прогнозування.

Виклад основного матеріалу. Іспанія є нетиповим прикладом децентралізованої унітарної держави з елементами асиметричної автономії [3]. Рівень фактичної автономії і повноважень у 17 автономних спільнот Іспанії різний. Найбільше повноважень отримали ті «національності» або нації/етноси, які перебували на вищому рівні етногенезу і демонстрували прагнення до відокремлення (каталонці, баски, галісійці). Термінологія не так важлива, як сутність етнонаціональних проблем та етнополітичних викликів єдності Іспанії. Так, С. Ростецька зауважує, що на території багатонаціональної іспанської держави сформувалися, окрім іспанського, каталонський, галісійський і баскський народи-етноси [5, с. 155]. Відповідно найвищий рівень автономії отримала Країна Басків, яка розпочала збройну боротьбу за незалежність ще у ХХ ст., що спонукало Мадрид до пошуків компромісу. Автономна спільнота має податкову автономію, власну поліцію (Ertzaintza), широкі повноваження у сферах освіти, культури, економіки. Баскська мова (euskara) має статус офіційної поряд з іспанською в автономії. Дещо нижчий рівень автономії у Каталонії, але цей регіон є найвпливовішою політично і найрозвиненішою економічно автономією. Має органи самоврядування (Женералітат), регіональну поліцію (Mossos d'Esquadra), провадить власну освітню, мовну, культурну політику в регіоні. Однак спроба відокремлення у 2017 р. від Іспанії шляхом референдуму призвела до звуження фактичних повноважень Каталонської автономії. Значний обсяг повноважень мають також автономні спільноти Наварра і Галісія.

З одного боку, більше повноважень регіонів означає генерацію більших відмінностей та створення умов для формування окремих націй в автономних спільнотах. Але попри прояви сепаратизму в ХХ ст., попри намагання Каталонії відокремитися вже у ХХІ ст. Іспанія досі залишається єдиною унітарною державою, вона не трансформувалася навіть у федерацію, не кажучи вже про конфедерацію, яка є перехідною, нетривалою моделлю державного устрою. Про це свідчить досвід хоча б інституційно неефективної Боснії і Герцеговини, що складається з двох державних утворень-ентите-

тів (Федерації Боснії і Герцеговини, Республіки Сербської), різний вектор розвитку і зорієнтованість яких, а також взаємна дистанція гальмують, якщо не унеможлиблюють, єдиний напрям державотворення країни.

До природи, суті державного устрою Іспанії як унітарного виникають питання не лише у політологів, а й правників – їх не задовольняє поширений аргумент про високий ступінь децентралізації влади, позаяк вищезгадані іспанські автономні спільноти мають повноваження, якими у державах із федеративним устроєм володіють суб'єкти федерації. Але, незважаючи на підтримку лівих політичних партій (PSOE, Sumar, Podemos, які є настільки популярними в Іспанії, що формують вищі ограні виконавчої влади) федералізації як механізму протидії сепаратизму та врегулювання конфліктів між автономіями і центром, Іспанія досі не еволюціонувала у федеративну державу. А статус квазіфедерації має лише у клікбейтах.

Відтак іспанська модель держави автономій як алгоритму взаємодії з національностями та їх історичними територіями заслуговує на більш детальне вивчення з політико-правової точки зору з двох причин. По-перше, вона доводить свою дієвість – незважаючи на виклики, Іспанія функціонує у своїх міжнародно-визнаних кордонах. Попри прояви сепаратизму, політичні ультиматуми, шантаж, баскський тероризм, референдум про вихід Каталонії територіальна цілісність та суверенітет Іспанії залишаються непорушними [6]. По-друге, модель держави автономій не нав'язана Іспанії ззовні, вона напрацьовувалася, еволюціонувала, змінювалася в ході державотворення [2] для ефективного виконання покладених на неї функцій: збереження єдності Іспанії при одночасному наданні автономним спільнотам достатнього обсягу повноважень для задоволення запитів та потреб національностей, які їх населяють. У цьому контексті знову можна провести паралелі з де-юре федерацією, а де-факто конфедерацією Боснії і Герцеговини, державний устрій якій був нав'язаним міжнародними гравцями ззовні для завершення Боснійської війни на Балканах після розпаду Югославії.

Етнічно-релігійний чинник у цьому складному етнополітичному конфлікті був визначальним, війна супроводжувалася етнічними чистками та геноцидом. Бажання міжнародної спільноти якнайшвидше покласти цьому край без пошуку ефективних, реально працюючих у довгостроковій перспективі механізмів врегулювання було цілком виправданим. Дейтонська угода (1995) нав'язала Республіці Боснія і Герцеговина суперечливий і складний у практичному функціонуванні конфедеративний устрій, позаяк вона складається з федеративної - Федерації Боснії і Герцеговини та унітарної Республіки Сербської, а також автономного округу Брчко, що керується місцевим самоврядуванням [7]. У цій заплутаній етнополітичній системі три нації (босняки, серби та хорвати) набули державотворчого, офіційного статусу, що жодним чином не полегшило їх взаємодію після конфлікту. В преамбулі Основного Закону Боснії і Герцеговини саме так і зазначено, що його приймають босняки, серби та хорвати, як державотворчі (constituent peoples) поряд з іншими громадянами Боснії і Герцеговини [8]. Про точність перекладу з англійської хвилюватися не варто, позаяк Конституція Боснії і Герцеговини була прийнята як окремий Додаток 4 до Дейтонської угоди і в оригіналі була передана державі англійською мовою. Для позначення політичної нації використовується окремий термін «боснійці», що охоплює всіх громадян держави.

Дейтонська мирна угода справедливо критикується за те, що зберегла територіальну цілісність Боснії і Герцеговини, «припинила масові вбивства, але законсервувала етнічні поділи» [7] у державному устої, який наразі перешкоджає розвитку єдиної, цілісної держави через повільний, комплікований процес прийняття рішень, право вето обох ентитетів: як Федерації Боснії і Герцеговини, так і Республіки Сербської на будь-які рішення загальнонаціональних органів влади, якщо вони загрожують інтересам того чи іншого утворення. Система вищих органів влади (Президія, Парламентська Асамблея, Рада Міністрів) формується з дотриманням етнічного балансу між трьома державотворчими націями (босняками, сербами, хорватами) за етнічними квотами, чітко зафіксованими у Конституції.

До прикладу, глава держави є колективним органом влади, що складається з трьох представників державотворчих націй, які по чергово виконують функції глави Боснії і Герцеговини. Етнічний принцип формування органів влади уповільнює процес прийняття рішень та реагування на поточні виклики. Нав'язана ззовні етноконсоціальна модель, за якої влада безальтернативно розподіляється між босняками, хорватами і сербами, була покликана запобігти домінуванню однієї етноспільноти над іншими, новим конфліктам між ними та стабілізувати етнополітичну систему Боснії і Герцеговини після війни. Через інституціоналізацію етнічного поділу на рівні Конституції та держави вона виявилася повільною, негнучкою, неефективною і навіть недемократичною внаслідок обмеження прав громадян, які не належать до державотворчих націй.

Власне, консоціальна модель була створена саме для стабілізації розділених конфліктами держав шляхом розподілу влади на користь меншин (релігійних, етнічних). Обґрунтована А. Лейпхартом [9], така модель забезпечує участь всіх великих спільнот у прийнятті рішень, гарантує їм автономію у вирішенні внутрішніх питань, право вето та пропорційне представництво у владі. На практиці вона була реалізована в етнополітичній системі Боснії і Герцеговини, яку постійно виводять зі стану рівноваги політичні кризи, конфлікти і, що найбільш актуально у досліджуваному випадку, прояви сепаратизму з боку одного ентитету - Республіки Сербської, до яких ми звернемося пізніше, проводячи аналогії з Іспанією.

Якщо етноконсоціальна модель Боснії і Герцеговини, в якій влада пропорційно розподіляється між етносами, є жорсткою, то модель держави територіальних автономій Іспанії є гнучкою і передбачає асиметрію повноважень, які надаються регіонам [3]. Фундаментом навіть не етнополітичної, а всієї політико-правової системи Боснії і Герцеговини є етнічна належність, відповідно джерелом влади - державотворчі нації, тоді як в Іспанії територіальні автономії, оскільки права надаються не етноспільнотам, а історичним регіонам унітарної, децентралізованої держави. Якщо Боснія і Герцеговина на конституційному рівні (ст.1) поділена на два ентитети (утворення) – Федерацію Боснії та Герцеговини і Рес-

публіку Сербську, то в Конституції Іспанії ми не знайдемо переліку 17 автономних спільнот, на які наразі поділена держава. Натомість там є загальна Глава 3 «Про автономні спільноти» у Розділі 8 «Про територіальний устрій держави», яка регламентує засади формування та функціонування автономних спільнот Іспанії і передбачає відкриту процедуру створення автономної спільноти, виписану у ст. 143 Основного Закону. Згідно з нею будь-які іспанські провінції, що межують одна з одною, мають спільні історичні, культурні, економічні особливості, можуть, реалізуючи право на автономію, сформувати автономну спільноту, подавши клопотання на основі зрозумілих і прозорих критеріїв раз на 5 років відповідно до Конституції у випадку відхилення попереднього клопотання [10]. У своїй діяльності кожна автономна спільнота Іспанії керується основним правовим актом – Статутом, проєкт якого розробляється асамблеєю представників провінцій, що формують автономну спільноту, та надсилається на розгляд Генеральних Кортесів. Статути автономій затверджуються у вигляді законів і стають частиною іспанського законодавства [10].

Обидві моделі державного устрою – як іспанська, так і боснійсько-герцеговинська, незважаючи на різний шлях їх формування, створені для збереження внутрішньої єдності та територіальної цілісності цих держав, сповнених конфліктів та суперечностей за участю етнічного чинника. Якщо Боснія і Герцеговина робить акцент на етнічних відмінностях (босняки, серби, хорвати), то Іспанія – на регіональних (баски, каталонці, галісійці). Іспанська модель держави автономій розподіляє владу між історичними регіонами, населеними згідно з Конституцією національностями [11], тоді як боснійсько-герцеговинська – між трьома державотворчими націями. Остання, на відміну від іспанської, настільки жорстка, що практично не піддається трансформації, реформуванню, адже саме вона стала компромісом для завершення фази ескалації етнополітичного конфлікту за участю сусідніх держав – Хорватії та Сербії.

Тоді як іспанська модель досить гнучка і передбачає, по-перше, різний рівень автономії, по-друге, обсяг повноважень автономних спільнот може змінюватися залежно від характеру їх діяльності, як показало звуження обсягу повноважень Каталонії та розпуск

органів влади автономії після спроби сецесії у 2017 р. Правовою основою асиметрії є Конституція, яка передбачає відкриту модель автономізації (або децентралізації) – у ній не зафіксовано єдиного обсягу повноважень, як і переліку автономних спільнот. Основний Закон окреслює сфери, які залишаються у підпорядкуванні держави (ст. 149), та сфери, які можуть підпорядкувати собі автономні спільноти (ст. 148) [10]. Конкретний обсяг повноважень, яких набуває автономна спільнота, визначається у статуті автономії, що напрацьовується історичним регіоном у форматі взаємодії та діалогу з Мадридом. Автономія робить запит на певний обсяг повноважень, центр задовольняє запит, приймаючи її статут, або відхиляє його. Саме тому частина найбільш розвинених, потужних, політично та економічно активних автономних спільнот Іспанії мають більший обсяг повноважень, включаючи фінансово-податкову автономію.

Статути автономій Іспанії все ж мають спільні риси – вони повинні містити назву автономної спільноти, яка «найкраще відповідає її історичній ідентичності»; визначати її територіальні межі; окреслювати повноваження, що набуваються в межах Конституції; визначати організаційну структуру, назви та місцезнаходження власних автономних органів [10]. Тобто автономні спільноти самостійно визначають і формують інституційну структуру органів врядування, закріплюють перелік своїх повноважень, який може змінюватися, найчастіше розширюватися, у межах Конституції. Конституція Іспанії задає формулу, а наповнюють її конкретним змістом автономії у взаємодії з центром. Втім будь-які зміни до статутів автономій потребують схвалення Генеральних Кортесів, двопалатного парламенту Іспанії.

Конституція Боснії і Герцеговини також не визначає інституційної структури ентитетів, вона окреслює обов'язки загальнонаціональних органів влади Боснії і Герцеговини, а решту функцій та повноважень, які не належать до сфери відання Боснії і Герцеговини, передає на рівень ентитетів – Федерації Боснії і Герцеговини та Республіці Сербській [8]. Останні мають повноваження навіть у сфері зовнішньої політики, позаяк ці державні утворення мають право встановлювати особливі паралельні відносини з сусідніми

державами з дотриманням суверенітету та територіальної цілісності Боснії і Герцеговини. (ст. 3) Крім того, кожен ентитет за згодою Парламентської Асамблеї (парламенту Боснії і Герцеговини) може навіть укласти угоди з державами та міжнародними організаціями [8].

Жодних повноважень у сфері зовнішньої політики автономні спільноти Іспанії не мають, що цілком виправдано, з огляду на унітарний устрій держави та виклики сепаратизму попри високий рівень децентралізації. Але право на зовнішні відносини, яке дуже ефективно використовує Республіка Сербська, шкодить єдності Боснії і Герцеговини. Органи влади цього ентитету відомі своїми ініціативами, спрямованими на делегітимацію загальнодержавних рішень та вихід із загальнонаціональних інституцій Боснії та Герцеговини. Президент Республіки Сербської неодноразово заявляв, що не виключає об'єднання із Сербією у майбутньому, оскільки це абсолютно природньо, історично виправдано, адже більшість населення обох держав є сербами [12]. Це дає підстави констатувати процес етнополітичної інтеграції між Республікою Сербською як складовою частиною Боснії і Герцеговини та Республікою Сербією, тим більше враховуючи наявність спільного кордону між ними. ЄС навіть довелося нагадувати президенту Республіки Сербської про неприпустимість сепаратизму та санкції за дії та заяви, які загрожують суверенітету та територіальній цілісності Боснії і Герцеговини [13].

Натомість Конституція Іспанії міжнародні відносини визначає предметом виключного відання держави, автономні спільноти не можуть навіть об'єднуватися між собою – тільки надавати послуги одна одній та здійснювати спільну діяльність за згодою Генеральних Кортесів. Згідно зі ст. 145 за жодних обставин не дозволяється створення федерації автономних спільнот [10]. Це так званий антисецесійний конституційний політико-правовий механізм, що лежить в основі ефективності іспанської моделі держави автономій, прямо забороняючи кільком регіонам об'єднуватися у своєму прагненні вийти зі складу Іспанії або спільно тиснути на Мадрид, створюючи потужну регіональну «державу в державі» [14]. Згідно з асиметричною моделлю держави автономій центр формує індиві-

дуальні відносини з кожною автономною спільнотою, час до часу коригують обсяг її повноважень, що обумовлено історичним досвідом викликів з боку окремих автономій (Країни Басків, Каталонії) та логікою моделі держави автономій, покликаної зберегти цілісність Іспанії.

Таким чином, спроба порівняльного аналізу асиметричної моделі держави автономій Іспанії та етноконсоціальної моделі Боснії і Герцеговини, попри їх різучі відмінності, дала змогу виявити додаткові переваги першої над останньою на тлі проявів сепаратизму, що безперервно супроводжує державотворення обох європейських держав. Обидві моделі державного устрою, попри різний шлях їх формування, створені для збереження внутрішньої єдності та територіальної цілісності цих держав. Іспанська модель держави територіальних автономій є еволюційною, гнучкою та ефективною, на відміну від штучної, нав'язаної ззовні, жорстко етнічно орієнтованої етноконсоціальної моделі Боснії і Герцеговини, покликаної швидко завершити Боснійську війну. Внаслідок інституціоналізації етнічного поділу на рівні Конституції остання виявилася повільною, негнучкою, неефективною на практиці й такою, що не піддається трансформації. Тоді як іспанська модель адаптативна, передбачає різний обсяг повноважень автономних спільнот, який може варіюватися залежно від характеру їх діяльності та викликів. Конституція Іспанії містить формулу коригування обсягу повноважень автономних спільнот у взаємодії з центром, антисецесійну заборону на створення федерацій автономних спільнот. Жодних повноважень у сфері зовнішньої політики автономні спільноти Іспанії не мають, на відміну від ентитетів Боснії та Герцеговині, які ними часто зловживають, що дало підстави констатувати процес етнополітичної інтеграції між Республікою Сербською як складовою частиною Боснії і Герцеговини та Республікою Сербією.

1. Martínez-Herrera E., Miley T. J. The constitution and the politics of national identity in Spain. *Nations and nationalism*. 2010. 16 (1). P. 6-30. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2010.00432.x> 2. Maiz R., A. Losada The Erosion of Regional Powers in the Spanish 'State of Autonomies'. Federalism

beyond Federations. Routledge. 2016. 300 p. **3.** Maiz R., Caamaño F., Azpitarte M. The Hidden Counterpoint of Spanish Federalism: Recentralization and Resymmetrization in Spain (1978–2008). *Regional & Federal Studies*. 2010. Vol. 20. № 1. P. 63-82. <https://doi.org/10.1080/13597560903174923> **4.** Anderson P. Decentralisation at a Crossroads: Spain, Catalonia and the Territorial Crisis. *Ethnopolitics*. 2020. № 19 (4). P. 342-355. **5.** Ростецька С. І. Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів у політичному просторі сучасної Європи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 314 с. **6.** Ansolabehere S. Separatism and identity: a comparative analysis of the Basque and Catalan cases. *European Political Science Review*. 2023. №15 (1). P. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1755773922000261> **7.** Дейтонській угоді про мир у Боснії 30 років. *BBC. Ukrainian*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c3v1xkdkd54o>. **8.** Constitution of Bosnia and Herzegovina. Human Rights Library, University of Minnesota. URL: <https://hrlibrary.umn.edu/research/bosnia-constitution.html> **9.** Lijphart A. Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration. Yale University Press, 1977. 248 p. **10.** Spanish Constitution. (last revision 02/19/2024). Senado de Espana. URL: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en>. **11.** Moreiras A. Spanish nation formation: an introduction. *Journal of Spanish Cultural Studies*. 2001. № 2 (1). P. 5-11. DOI:10.1080/14636200123444. **12.** Dodik again spoke about the Unification of Republika Srpska and Serbia. Sarajevo Times. URL: <https://bit.ly/4eHw20I>. **13.** EU won't tolerate any threats to Bosnia's territorial integrity: Kallas. Daily Sabah. URL: <https://bit.ly/4sZV2Uu>. **14.** Sala G. Federalism without Adjectives in Spain. Publius: *The Journal of Federalism*. 2014. № 44 (1). P. 109-134.

References

1. Martínez-Herrera E., Miley T. J. The constitution and the politics of national identity in Spain. *Nations and nationalism*. 2010. 16 (1). P. 6-30. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2010.00432.x> **2.** Maiz R., A. Losada The Erosion of Regional Powers in the Spanish 'State of Autonomies'. *Federalism beyond Federations*. Routledge. 2016. 300 p. **3.** Maiz R., Caamaño F., Azpitarte M. The Hidden Counterpoint of Spanish Federalism: Recentralization and Resymmetrization in Spain (1978–2008). *Regional & Federal Studies*. 2010. Vol. 20. № 1. P. 63-82. <https://doi.org/10.1080/13597560903174923> **4.** Anderson P. Decentralisation at a Crossroads: Spain, Catalonia and the Territorial Crisis. *Ethnopolitics*. 2020. № 19 (4). P. 342-355. **5.** Rostetska S. I. Rehionalna ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів у політичному просторі сучасної Європи: монографія. Одеса: Вydavnychiy dim «Helvetyka», 2021. 314 с. **6.** Ansolabehere S. Separatism and identity: a comparative analysis of the Basque and Catalan cases. *European Political Science Review*. 2023. №15 (1). P. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.1017>

S1755773922000261 7. Deitonskii uhodi pro myr u Bosnii 30 rokov. *BBC. Ukrainian*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c3v1xkdkd54o>. 8. Constitution of Bosnia and Herzegovina. Human Rights Library, University of Minnesota. URL: <https://hrlibrary.umn.edu/research/bosnia-constitution.html> 9. Lijphart A. *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. Yale University Press, 1977. 248 p. 10. Spanish Constitution. (last revision 02/19/2024). Senado de Espana. URL: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en>. 11. Moreiras A. Spanish nation formation: an introduction. *Journal of Spanish Cultural Studies*. 2001. № 2 (1). P. 5-11. DOI:10.1080/14636200123444. 12. Dodik again spoke about the Unification of Republika Srpska and Serbia. *Sarajevo Times*. URL: <https://bit.ly/4eHw20I>. 13. EU won't tolerate any threats to Bosnia's territorial integrity: Kallas. *Daily Sabah*. URL: <https://bit.ly/4sZV2Uu>. 14. Sala G. Federalism without Adjectives in Spain. *Publius: The Journal of Federalism*. 2014. № 44 (1). P. 109-134.

Vitman Kostantyn. The Model of the state of autonomies in Spain against the background of the ethno-consociational model of Bosnia and Herzegovina

The article attempts a comparative analysis of the asymmetric model of the State of Autonomies in Spain and the ethno-consociational model of Bosnia and Herzegovina. Despite their striking differences, this comparison makes it possible to identify additional advantages of the former over the latter against the backdrop of persistent manifestations of separatism that have continuously accompanied state-building processes in both European countries. Both models of state organization, notwithstanding their distinct paths of formation, were designed to preserve internal unity and territorial integrity.

The Spanish model of territorial autonomies is evolutionary, flexible, and effective, in contrast to the artificial, externally imposed, and rigidly ethnically oriented ethno-consociational model of Bosnia and Herzegovina, which was intended to rapidly bring an end to the Bosnian War. Due to the constitutional institutionalization of ethnic divisions, the latter has proven to be slow, inflexible, practically ineffective, and resistant to transformation.

By contrast, the Spanish model demonstrates a high degree of adaptability, allowing for varying scopes of competences among the autonomous communities, which may evolve depending on the nature of their activities and emerging challenges. The Constitution of Spain provides a framework for the allocation and reallocation of powers to autonomous communities in interaction with the central government, as well as an anti-secessionist prohibition on the formation of federations of autonomous communities.

Furthermore, autonomous communities in Spain possess no competences in foreign policy, unlike the entities of Bosnia and Herzegovina, which at times

misuse such powers. This has provided grounds to identify processes of ethnopolitical integration between Republika Srpska, as a constituent part of Bosnia and Herzegovina, and the Republic of Serbia.

Key words: Spain, Bosnia and Herzegovina, ethnopolitics, territorial autonomy, ethnic division, separatism, disintegration, secession.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 05.03.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.04.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.